

ישיבת הפתל - ירושלים
שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א
לפרשת וישלח תשע"ג
"וַיֵּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר" - באחרית הימים

עד מתי יורגש הפגם הזה בעם ישראל, כתוצאה מנגיעת המלאך בירכו של יעקב? - אומר הפסוק: "וַיֵּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר". כלומר, עד שיעלה שחר לישראל - ישועת ישראל, שהוא דומה לשחר. כי הגלות דומה ללילה" (פסיקתא זוטרתא לב, אות כה. וכן מבואר בזוהר ח"א קע, א). כלומר: כל זמן הגלות נסבול מהטומאה שהכניס שרו של עשו בישראל, ע"י נגיעתו בכף ירך יעקב. כשיעלה השחר, ותגיע הגאולה - הפגם יסתלק. אז לא יהיה עוד כח לשרו של עשו. אבל עד אז - "וַתִּקַּע כַּף יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּהֶאֱבָקוֹ עִמּוֹ". עד אז - עם ישראל צולע.

יעקב חוזר אל אביו - רמז לימות המשיח

ענין זה רמוז גם בהמשך הפרשה. התורה מספרת: "וַיִּסַּע שְׂרָאֵל, וַיֵּט אֶהְלֵה מִהַלְאָה לְמַגְדֵּל עֲדָר. וַיְהִי בִשְׁפָן יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ הַהוּא, וַיִּלְךָ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב אֶת בְּלֵהָה פִּילְגֶשׁ אֲבִיו" (בראשית לה, כא-כב). אומר על כך רש"י: "בִּשְׁפָן יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ הַהוּא - עד שלא בא לחברון אצל יצחק ארעוהו כל אלה". כלומר, כל הצרות שקרו ליעקב לאחר פגיעת המלאך - מעשה דינה, ופטירת רחל, ומעשה ראובן עם בלהה - ארעו ליעקב "בְּאֶרֶץ הַהוּא", עד שלא בא אצל אביו לחברון.

מה רוצה רש"י לומר בזה? או מה התורה רוצה לומר בזה? הרי כל מי שקורא את הפסוקים על הסדר, רואה מעצמו, שכל המעשים הללו קרו לפני שיעקב בא אל אביו. אמנם נכון שלפעמים אין מוקדם ומאוחר בתורה, אבל מהיכא תיתי לומר זאת כאן, בפרשתנו? בפשטות, המעשים כתובים לפי הסדר. תחילה מעשה דינה, אח"כ פטירת רחל, אח"כ מעשה ראובן ובלהה (שם), ואח"כ יעקב מגיע אל אביו (שם, כז). מדוע א"כ מציינת התורה במיוחד, ש"עד שלא בא לחברון אצל יצחק ארעוהו כל אלה"?

נראה לבאר כך: הרמב"ן הרי מסביר, שתולדות עם ישראל מתחלקות לשתי מהדורות. "מהדורה ראשונה", ו"מהדורה שנייה". המהדורה הראשונה מתחילה באברהם אבינו שיורד למצרים (שם יב, ט), [רמז לגלות מצרים], נמשכת עם כל מעשי אברהם יצחק ויעקב, ומסתיימת בפרשתנו, במאבק של יעקב עם שרו של עשו, שזהו המאבק עם הגלות הרביעית, גלות אדום, והסוף של גלות זו הוא, שיעקב גובר על שרו של עשו, וחוזר אל יצחק

"וַתִּקַּע כַּף יָרֵךְ יַעֲקֹב" - מה משמעות הדבר?

התורה מספרת על יעקב אבינו: "וַיִּקַּם בְּלִילָה הוּא, וַיִּקַּח אֶת שְׁתֵּי נָשָׁיו וְאֶת שְׁתֵּי שְׂפֹחֹתָיו וְאֶת אֶחָד עֶשְׂרֵי יָלְדָיו... וַיַּעֲבֵרם אֶת הַנְּחָל... וַיִּנְתֵּר יַעֲקֹב לְבָדוֹ, וַיֵּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר" (בראשית לב, כג-כה). מי היה ה"איש" הזה, שנאבק עם יעקב אבינו באותו לילה? - "פירשו רבותינו זכרונם לברכה, שהוא שְׂרוֹ של עשו" (רש"י שם). שְׂרוֹ של עשו נטפל אל יעקב, ונאבק עמו כל הלילה, עד עלות השחר. "וַיִּרְא כִּי לֹא יָכַל לוֹ, וַיִּנְעַע בְּכַף יָרֵכוֹ, וַתִּקַּע כַּף יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּהֶאֱבָקוֹ עִמּוֹ" (שם, כו).

מה משמעותה של פגיעה זו? - לפגיעה זו שתי משמעויות. משמעות פרטית ליעקב, ומשמעות כללית לכלל ישראל. המשמעות הפרטית היא, שיעקב כבר לא איש תם. הוא נעשה בעל מום, ונפסל לעבודת הקרבנות. למה רצה שרו של עשו לפסול את יעקב מעבודת הקרבנות? - שהרי כל מה שנטל יעקב מעשו את הבכורה, היה מפני שהעבודה בבכורות, ורצה לעבוד במקום עשו, שמחמת רשעו אינו ראוי להקריב קרבנות לה' (רש"י שם כה, לא). לכן נגע שְׂרוֹ של עשו בכף ירך יעקב, כדי להפכו לבעל מום ולפסלו מן העבודה (בעל הטורים שם לב, כו), ובכך למנוע ממנו לממש את הבכורה - שהושגה, לדעתו של עשו, בדרכי מרמה (עי' בראשית כז, לו)¹.

אלא שמפגיעה זו מתרפא יעקב די מהר. מיד אחר כך נאמר, "וַיָּבֵא יַעֲקֹב שְׁלָם עִיר שְׁכָם" (שם לג, יח). שלם - שנתרפא מצלעתו (רש"י שם), וחזר להיות כשר לעבודה. ובכל זאת, מה שכן נשאר מהפגיעה הזו, היא הפגיעה הכללית שנגרמה ע"י המלאך. בפגיעתו של המלאך ביעקב, מצליח שְׂרוֹ של עשו להכניס טומאה מסויימת לכלל ישראל. הפגיעה הרי היתה בלילה, ולילה רומז על זמן הגלות. לכן יעקב איננו שלם במשך הלילה של הגלות. הוא צולע על ירכו. יוצאים ממנו מתיוונים, צדוקים, ביתוסים, קראים, מומרים, משכילים, אפיקורסים, רפורמים, חילונים, כל אלו באים מהפגיעה שפגע שרו של עשו בכף ירך יעקב. עם ישראל בכללותו נשאר דבוק בה', אבל הוא לא שלם. יש בו כל מיני צליעות. לולא פגיעת שרו של עשו ביעקב, לא היו בעם ישראל מתיוונים וחילונים וכדו'. רק בגלל פגיעתו של המלאך אנו סובלים מן התופעות האלו.

הפגיעה שפגע המלאך בכלל ישראל, היא מעין הפגיעה שפגע המלאך ביעקב בבחינה הפרטית. כשם שלגבי יעקב מתכוין המלאך לעשותו בעל מום ולפסלו מן העבודה, כך גם לגבי כלל ישראל, המלאך מתכוין לפגוע בהם בענין העבודה - להכניס בהם קרירות במה שנוגע לעבודת המקדש. קרירות זו מופיעה בזמן בית שני, וגורמת להתרשלות בכנין המקדש (עי' חגי א, ט), ובעבודת הקרבנות (עי' מלאכי פרק א), שזה מה שהביא לגזרות יון וביטול העבודה בזמן היונים (עי' ב"ח א"ח סוף סי' תר"ע), ולבסוף - לחורבן המקדש וביטול העבודה לגמרי, עד עצם היום הזה.

ההתרשלות בעבודת המקדש בתחילת בית שני נזכרת כבר בנביא. הנביא מלאכי מוכיח באותה תקופה את ישראל, וישראל עונים לו כמה פעמים, שהם אינם מבינים על מה הוא מדבר. "...הַפְּתָנִים בּוֹזֵי שְׁמִי. וְאַמְרָתֶם: בְּמָה בְּזִינוּ אֶת שְׁמִי?" (מלאכי א, ו) "מַגִּישִׁים עַל מִזְבְּחֵי לְחֶם מְגָאֵל. וְאַמְרָתֶם: בְּמָה גָאֵלְנוּךָ?" (שם, ז) תופעה זו חוזרת גם בהמשך נבואתו של מלאכי, בחלק שלא נקרא בהפטרות: "הוֹדַעְתֶּם ה' בְּדַבְרֵיכֶם. וְאַמְרָתֶם: בְּמָה הוֹנְעֵנוּ?" (שם ב, יז) "כִּי אַתֶּם קֹבְעִים אֹתִי. וְאַמְרָתֶם: בְּמָה קֹבְעֵנוּךָ?" (שם ג, ח)

מה הפשט בדו-שיח הזה? אם טענות הנביא אינן נכונות, מדוע הוא טוען אותן? ואם נכונות הטענות, מדוע ישראל אינם מבינים על מה מדברים אתם? התשובה היא, שהנביא מדבר עם ישראל על פנימיות דקות הנמצאות בסתר לבם, שגם ישראל עצמם אינם מודעים להן. לכן הם מתקשים להבין, מה רוצה מהם הנביא.

הטענה האחרונה של הנביא היא, "חֲזַקוּ עַלֵי דְבָרֵיכֶם אָמַר ה'. וְאַמְרָתֶם: מָה נִבְרַנּוּ עֲלֵיךָ?" (שם, יג) וכי אנו מדברים נגד ה'? ! אומר להם הנביא: כן! "אַמְרָתֶם שְׁוֹא עֲבַד אֱלֹקִים, וּמָה בָּצַע פִּי שְׁמַרְנוּ מִשְׁמַרְתּוֹ!" (שם, יד) כפי שהסברנו, אין כוונת הנביא לומר, שישראל אמרו כך באופן גלוי. לא היתה מפלגה שהצהירה: "שְׁוֹא עֲבַד אֱלֹקִים"! כולם היו שומרי תורה ומצוות. אלא שבפנימיות לבם היתה נטיה דקה של "שְׁוֹא עֲבַד אֱלֹקִים". לא העריכו מספיק את עבודת האלקים. לא הרגישו מספיק שהתורה היא חיי עולם שה' נטע בתוכנו, ועל כן קיימו את מצוות התורה ברפיון.

אחד הביטויים לכך שישראל לא העריכו מספיק את עבודת ה', מופיע גם בתחילת דבריו של מלאכי. מלאכי מוכיח את ישראל על הקרבת קרבנות בלתי מהודרים: "הַפְּתָנִים בּוֹזֵי שְׁמִי... מַגִּישִׁים עַל מִזְבְּחֵי לְחֶם מְגָאֵל... בְּאַמְרָתֶם שְׁלַחַן ה' נִבְזָה הוּא. וְכִי תִגְשׁוּן עֲזֵר לְיָבֵחַ אֵין רָע? ! וְכִי תִגְיִשׁוּ פֶסֶחַ וְחֵלֶה אֵין רָע? ! הַקְרִיבֶהוּ נָא לְפָתְךָ! הַיִּרְצֶךָ אוֹ הַנְּשֵׂא פְנֵיךָ? !" (מלאכי א, ח). לַפְּתָה הַפְּרִסִי לֹא הֵייתָ מַעַז לְהֵבִיא קֶרֶבֶן כֹּזֵה! בַּמִּקְרָה הַטּוֹב

אביו (שם לה, כז). זוהי מהדורה ראשונה ומקוצרת של תולדות עם ישראל. המהדורה השניה מְהוּוה חזרה על המהדורה הראשונה - אבל באריכות. היא מתחילה ביוסף שיורד למצרים - שזוהי תחילת גלות מצרים, וזהו הפרט המקביל לירידת אברהם אבינו למצרים, בתחילת המהדורה הראשונה - אח"כ באים כל שאר הגלויות, וסיום מהדורה זו הוא בביאת מלך המשיח ובגאולה האחרונה. כל מה שקורה לעם ישראל במהדורה השניה, רמוז במעשי האבות שבמהדורה הראשונה. ובלשון הרמב"ן - "מעשה אבות סימן לבנים" (רמב"ן שם יב, ו). מעשי האבות הם הסיבה והשורש לכל מה שקורה לעם ישראל במהלך הדורות.

לפי מהלך זה, שביאת יעקב אל יצחק אביו מכוונת כנגד ימות המשיח, נראה לומר, שזה מה שרצתה התורה להדגיש, ש"עד שלא בא יעקב אצל יצחק ארעהו כל אלה". כלומר, התורה מרמזת כאן, שהצרות האחרונות באו על יעקב מפני שהתעכב "בְּאַרְצָה הַיָּא", "מִהַלְאָה לְמַגְדַּל עֲדָר", ולא הזדרז לבוא אל אביו לחברון² (גור אריה שם לה, כב). כל זמן שיעקב לא חוזר אל אביו, וכל זמן שישראל לא חוזרים אל אביהם שבשמים - יש צרות וקלקולים, הנובעים מפגיעת המלאך בכף ירך יעקב. אבל כשיעקב חוזר אל אביו, וישראל חוזרים אל אביהם שבשמים בגאולה האחרונה - נעלם הפגם, והקלקולים נעלמים גם הם.

אולי זהו גם עומק הענין במה שאמרו לנו חז"ל, שאחרי שיעקב אבינו חוזר לָאָרֶץ, הוא מבקש לישב בשלוה. אמר הקב"ה: "לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוה בעולם הזה"? ! - קפץ עליו רוגזו של יוסף (רש"י שם לו, ב). מה הפירוש בזה? חושבני שהפירוש הוא כך: יעקב רוצה שגם מה שיהיה בימות המשיח יהיה מרומז בתורה. הרי מאז שיעקב חזר אל אביו - שזה מרמז לימות המשיח ואחרית הימים ב"מהדורה הראשונה" - ועד למכירת יוסף (כחמש עשרה שנה אח"כ) - שבזה מתחילה "המהדורה השניה" - יש קצת שלוה ליעקב. שלות אחרית הימים. אבל התורה לא מספרת מאומה על השנים הללו. כי מה יהיה ואיך יהיה בימות המשיח - לא רמוז בתורה. יעקב רוצה "לישב בשלוה". רוצה לדעת מה יהיה בימות המשיח. אבל הקב"ה לא רוצה לכתוב על זה בתורה. זה כמוס לצדיקים לעתיד לבוא. רק כשנזכה לימות המשיח, אז נדע מה יהיה בזמן ההוא.

שרשי ההתיינות - בתחילת בית שני

כפי שהזכרנו, הפגיעה של המלאך ביעקב נעשתה בשני מישורים: פגיעה פרטית ביעקב, ופגיעה כללית בכלל ישראל. ובכל זאת, הפגיעות קשורות זו לזו.

ואח"כ היו עוד מרידות, עד המרד של החורבן ומרד בר כוכבא, אבל מרידות ומלחמות אלו לא הצליחו, כי לא היו לשם שמים כל כך, אלא מתוך חשבונות לאומיים, שלא רצו להיות משועבדים לגויים, ועל זה ה' לא עושה נסים. החשמונאים יצאו להלחם רק על קידוש שמו יתברך, על שמירת התורה והמצוות, לא על ענין לאומי או עצמאות מדינית, לכן המרד שלהם מצליח. המרידות האחרות אינן מצליחות, כי הן היו על רקע כלכלי ולאומי, ולא על רקע דתי. [ואולי גם החטא של שנאת חנם השפיע שלא יצליחו].

המלחמה הראשונה של החשמונאים נגד הרומאים היתה באמת על זה שהרומאים השתלטו על א"י, לא על שמירת תורה ומצוות. אחרי מרד בר כוכבא, אז באמת היו גזרות של הרומאים נגד התורה, עשרת הרוגי מלכות ושאר הרוגים על קידוש השם בתקופה הזו, דור שחז"ל קוראים לו "דורו של שמד". יהודים נהרגו ונצלב, בגלל ששמרו תורה ומצוות. אבל קודם לכן לא היתה מלחמה עם הרומאים על שמירת תורה ומצוות. המלחמה לא היתה על עניני שמים, ממילא לא היתה סיעתא דשמיא במלחמה, כמו שהיתה בימי החשמונאים.

בר כוכבא אמנם לא נלחם על שמירת התורה, אבל היה בעצמו שומר תורה. היה לו צבא גדול מאד, ארבע מאות אלף גבורים יודעי מלחמה (יר' תענית פ"ד ה"ה), הוא נלחם מול הקיסרות הרומאית, שגם לה יש כח לא מבוטל, אבל הוא לא סומך על ה' אלא על כח הצבא שלו, ואומר לקב"ה: "לא תסעוד ולא תכסוף" (יר' שם) כלומר: אל תעזור לנו, ואל תפריע לנו! אנו יכולים להסתדר לבד! זוהי שטות, כמובן. וכי בני אדם יכולים להסתדר לבד, בלי עזרת ה'?! לבד - אי אפשר להתסדר עם שום דבר! זו היתה טעות קשה של בר כוכבא, לומר דברים כאלה. היה צריך להתחנן לקב"ה שיעזור לו לנצח את הרומאים, ואז אולי ה' היה מסכים, והיינו זוכים שבר כוכבא באמת יהיה משיח, כפי שר' עקיבא חשב עליו (יר' שם). אבל בר כוכבא טעה, וסבר שאינו צריך עזרה מה'. אנחנו גיבורים מהרומאים, וננצח אותם גם בלי עזרת ה', בדרך הטבע.

טעות נוספת של בר כוכבא היתה, שהתחבר עם הכותיים. במקום להבין שלצבא שמורכב מיהודים בלבד, בלי כותיים, תהיה יותר סייעתא דשמיא, הוא מתחבר עם הכותיים, והם אלה שגורמים לבסוף למותו ולחורבן ביתר (יר' שם). ה"לשם שמים" שהיה במלחמת החשמונאים, לא היה במלחמת בר כוכבא. רק המלחמה של החשמונאים היתה באמת לשם שמים. לכן זכו אח"כ, שלא רק שיכלו לשמור תורה ומצוות, אלא זכו גם בעצמאות המדינית. פרקו את עול יון מעל צוארם לגמרי, וזכו להחזיר את המלכות לישראל, כמו שהרמב"ם אומר,

היה זורק אותך מהבית, ובמקרה הרע היה נושא את ראשך מעליך ותולה אותך על עץ! מדוע א"כ לקב"ה אינכם נמנעים מלהביא קרבנות כאלו? מפני שאינכם מעריכים מספיק את עבודת הקרבנות³! "מגישים על מזבחי לחם מגאל... באמרכם שלחן ה' נבזה הוא" (שם, ז). כמובן, אין כוונת הנביא לומר, שישראל הקריבו בהמות שהן בעלות מום ממש מבחינת ההלכה - פסח וְעֹר - שהרי ישראל שואלים "במה בְּזִינוּ אֶת שְׁמֶךָ?... בְּמָה גָּאֲלֶנּוּךָ?...? הם אינם מבינים על מה הנביא מדבר איתם! על כרחך, שאין מדובר במומים של ממש, אלא רק מומים בדקות, שהם כשרים מבחינת ההלכה, אך יש בהם חסרון של הידור. אלא שזה גופא מראה על זלזול בעבודה. מראה שבפנימיות לבם הם לא מעריכים אותה מספיק. מי שמעריך את העבודה, עושה אותו עם כל הלב, משתדל להביא את הקרבן המהודר ביותר. ומי שחושב שעבודת האלקים היא רק עול שהטילו עליו, מחפש כל מיני קולות, ואת כל הדרכים כיצד להפטר ממנה.

מלחמות - רק לשם שמים

המעשים שמדבר עליהם מלאכי - שביזו את העבודה, והקריבו קרבנות בלתי מהודרים - הם כנראה היו הגורם למה שקרה אחר כך, שנהיו מתיוונים בעם ישראל. כי טבעו של אדם להמשך אחר היופי, ואם אין יופי בעבודת המקדש, ששם מגישים לה' קרבן עֹר פֶּסַח וחולה, יש מי שנמשך בעקבות כך אל תרבות יון, ששם היופי החיצוני הוא עניין גדול⁴. יכול להיות שזה היה אחד הגורמים להתיוונות בתחילת בית שני, וזה מה שגרם לגזירות אנטיוכוס, שבאו בגלל ההתיינות⁵.

התיקון לחטא הזה, של זלזול ואי הערכת עבודת המקדש, נעשה ע"י בני חשמונאי, שמסרו נפשם על עבודת המקדש, ובזה תיקנו את היחס המזולזל שהיה כלפיה קודם (ע"י ב"ח או"ח סוף סי' תר"ע).

מלחמת החשמונאים הרי לא היתה מלחמה על עצמאות מדינית, אלא מלחמה על שמירת התורה והמצוות, שישראל יוכלו לקיים תורה ומצוות. אם היוונים לא היו גוזרים על הדת, רק היו מכבידים את עולם על ישראל מבחינה גשמית וכלכלית, מתתיהו ובניו לא היו יוצאים במרד נגדם, אלא היו נכנעים, כמו שנכנעו קודם לכן לשלטון יוון. רק מפני שהיוונים גזרו על התורה והמצוות, טמאו את המקדש, וציוו לעבוד עבודה זרה - זה מה שהניע את מתתיהו ובניו למרוד ביוונים. בגלל זה זכו החשמונאים לנס, לנצח את יון, למרות שהיו מעטים מול רבים.

לאחר מרד החשמונאים היו עוד מרידות של יהודים בגויים. בהמשך השנים בני החשמונאים מרדו ברומאים,

לדעת, שעד כמה שאנו שומרים תורה ומצוות יש לנו סיכוי שה' יהיה איתנו ויצליח דרכנו, וח"ו אם לא שומרים, אין שום הבטחה שנצא. צריך לשמור תורה ומצוות, והקב"ה, כמו שעזר לחשמונאים להתגבר על אויביהם, יעזור גם לנו להפטר מאויבינו, ונזכה במהרה בימינו לביאת משיח בן דוד, ולהדליק את המנורה בטהרה כבימי קדם.

השיחה נערכה לפי הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון (אם ישנם) יש לתלות בעורך בלבד.

"שחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנה" (רמב"ם הלכ' חנוכה פ"ג ה"א), למרות שלא על זה יצאו להלחם מלכתחילה. מטרת המלחמה היתה - כבוד שמים, מפני שהיוונים פגעו בתורה ובמצוות.

תמיד עם ישראל צריך להלחם על קדושת השם. חייל יהודי שיוצא למלחמה צריך לדעת, "שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה" (רמב"ם הלכ' מלכים פ"ז הט"ו), וכך באמת היה אצל החשמונאים, שיצאו להלחם על כבוד שמים, לא על שום דבר אחר. לכן באמת זכו לנצחון הגדול של רבים ביד מעטים. השמן הטהור העיד על הנצחון הזה.

בימי החנוכה צריכים באמת להתחזק בנקודה הזאת. לדעת שגם כשאנו נלחמים נגד אויבים, העיקר הוא לדעת שעל יחוד השם אנו נלחמים. אמנם כיום יש לנו אויבים שגם הם אומרים שה' אחד, ולא דורשים מאיתנו לבטל תורה ומצוות, היום עיקר הזכות שלנו להלחם היא מדין פיקוח נפש, להציל יהודים ממות, אבל גם היום צריך

1. וכבר העירו, דכיון שפגיעת המלאך בכף ירך יעקב היתה מחמת השנאה והקפידא של עשו על נטילת הבכורה והברכות ממנו במרמה - "וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פְּעָמַיִם, אֵת בְּכָרְתִי לָקַח וְהִנֵּה עֵתָה לָקַח בְּרַכְתִּי... וַיִּשְׁטֹם עֲשָׂו אֶת יַעֲקֹב עַל הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בָּרַכוּ אָבִיו" (בראשית כז, לו-מא) - לכן מופיעה הסוגיא של איסור גניבת הדעת, ואפילו דעתו של נכרי - בפרק "גיד הנשה" (חולין צד, ב), [ובהקשר למה? - בהקשר למכירת ירך של בהמה לנכרי, כשגיד הנשה בתוכה, והנכרי סבור שניטל הגיד! (ע"ש)]. וזהו בכונה מיוחדת מצד מסדרי הש"ס, לבטל טענתו של עשו, שיעקב גנב את דעתו. לכן הדגישו מסדרי הש"ס בפרק זה, דוקא, שגניבת הדעת אסור, ואפילו דעתו של נכרי, ועל כרחך שיעקב עשה הכל בהיתר, וע"פ נבואה. [וכל זה הוא על דרך מה שכתב ר' צדוק הכהן מלובלין, שכל האגדות שנסדרו בש"ס, יש להן שייכות פנימית להמקום שבו נסדרו, וכפי שהראה כמה דוגמאות לזה (ע"י פרי צדיק, דברים, לערב יוה"כ אות א' ד"ה ומטעם זה, ואות ה' ד"ה והנה כבר)].
2. וכפי שפירש רש"י גם לעיל (לה, א), לגבי מעשה דינה: "לפי שאחרת בדרך, נענשת ובאה לך זאת מבתך".
3. גם השקפת ברית הלוי - שמלאכי בא על כך בטענה אל הכהנים (מלאכי ב, ח), ודרשו חז"ל שהכונה היא לכהן או לוי המסייעים בבית הגרנות (בכורות כו, ב) - נובעת מזלזול בעבודה. כי כהן או לוי המסייעים בבית הגרנות, מראים בכך כאילו עבודת המקדש איננה סיבה מספקת לקבלת המתנות, וכאילו צריכים הכהן או הלוי לעשות עוד איזה דבר עבור ישראל, כדי לקבל את מתנותיהם בזכות ולא בחסד. וא"כ התנהגות כזו גורמת לזלזול והשחתת כבוד עבודת המקדש, כאילו עבודת המקדש אינה שווה את המעשר (ע"י רמב"ם הלכ' תרומות פ"ב הי"ח-הי"ט).
4. וגם עצם השם "יין", בהיפוך סדר האותיות הוא "ניו", לשון יופי (של"ה מסכת תענית פרק "תורה אור" אות פ"ט).
5. כמבואר בב"ח המובא למעלה (לעיל), שמה שהתרושלו בעבודת הקרבנות, זה הביא לגזרות יון וביטול העבודה בזמן היונים.